

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 441/2019 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen lainsäädännön arviointineuvoston lausunnon ja muiden lausuntojen huomioon ottamisesta sekä ympärivuorokautisen hoivan sitovan hoitajamitoitusesityksen ja vanhuspalvelulain kokonaisuudistuksen valmistelusta, aikatauluista sekä rahoituksesta

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimitannut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Sari Sarkomaan /kok näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 441/2019 vp:

Mitä tarkoittaa kirjalliseen kysymykseen annettu vastaus (KKV 398/2019 vp), jossa todetaan, että lainsäädännön vaatimukset olisivat hyvin erilaiset, jos laki sitovasta vanhusten ympärivuorokautisesta hoitajamitoituksesta säädettäisiin kansanedustajan lakialoitteesta eikä hallituksen esityksestä,

milloin hallituksen esitys ympärivuorokautisen vanhustenhoivan sitovasta hoitajamitoituksesta annetaan eduskunnalle,

aikooko hallitus ottaa huomioon jatkovalmistelussaan kaikki lainsäädännön arviointineuvoston lausunnossaan antamat suositukset,

milloin valmistuu vanhuspalvelulain kokonaisuudistusta valmisteleavan työryhmän työ,

millaisella aikataululla lainsäädännön valmistelu on tarkoitus aloittaa,

miten hallitus varmistaa sen, ettei ympärivuorokautiseen hoivaan säädettävä hoitajamitoitusvaaranna muita palveluja, kuten vammaisten palveluja, vanhusten kotihoidon hoitajien saatuutta ja siten kotihoitoa tarvitsevien vanhusten asemaa,

miten ja milloin hallitus aikoo korjata VM:n lausunnossaan esille nostaman epäkohdan siitä, että hallituksen sitovaan ympärivuorokautisen hoivan lakiesitykseen ei ole varattu riittävää rahoitusta hallituksen vuoden 2020 valtion talousarvioesityksessä eikä julkisen talouden suunnitelmassa vuodelle 2023,

miten huolehditaan siitä, että turvataan myös sitovan hoitajamitoituksen ulkopuolelle jäävien palveluiden, kuten vanhusten kotihoidon, vammaispalveluiden ja omaishoidon voimavarat,

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 441/2019 vp

miten hallitus varmistaa, että hoitajamitoitusesitys on kunnallisen rahoitusperiaatteen mukainen,

millaista henkilöstömitoitusta palvelunjärjestäjien on noudatettava henkilöstömitoitusta koskevan lain voimaantulon siirtymäaikana ja millaisia täsmennyksiä lakiesitykseen tehdään asian selkeyttämiseksi,

miten lausunnoissa epäselväksi arvioitua henkilöstömitoituksen laskutapaa on tarkoitus selkiyttää,

onko jatkovalmistelussa tarkoitus tarkentaa lausunnoissa alakanttiin arvioitua työvoiman lisätarvelaskelmaa,

miten lakiluonnoksessa täydennetään osin auki jääneet henkilöstömitoituksen laskemiseen vaikuttavat seikat, kuten mitä henkilöstöryhmiä mitoitukseen laskettaisiin ja millä perusteella työpanos huomioidaan mitoituksen laskemisessa,

mihin tutkimustietoon ja/tai asiantuntijaraporttiin perustuu hallituksen aie säätää tässä vaiheessa vain ympärivuorokautisen hoivan hoitajamitoituksesta,

milloin hallitus aikoo tehdä arviointineuvoston suositteleman vanhuspalveluiden kokonaisuuden arvioinnin,

milloin vanhuspalveluiden kokonaisuudistus on tarkoitus antaa eduskunnan käsiteltäväksi,

mitä muita toimia hallitus aikoo tehdä vanhusten palveluiden epäkohtien korjaamiseksi,

miten varmistetaan, että koulutettua henkilöstöä on riittävästi vastaamaan uuden vanhuspalvelulain ja väestön ikääntymisen tarpeita ja

mitä toimia hallitus tekee hoitotyön johtamisen laadun nostamiseksi ja hoitoalan houkuttelevuuden lisäämiseksi?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Kirjalliseen kysymykseen annetussa vastauksessa (KKV 398/2019 vp) on todettu, että vaatimukset kansanedustajan tekemän lakialoitteen ja hallituksen esityksen valmistelulle ovat erilaiset. Tällä tarkoitetaan sitä, että lakialoitteen käsittely on prosessiltaan yksinkertaisempi ja nopeampi ja että vaatimukset hallituksen esityksen sisällöille ja laatimisprosessille ovat huomattavasti laajemmalla ja ajallisesti pitkäaikaisemmat kuin eduskunnan lakialoitteille.

Hallituksen esitys ympärivuorokautisen hoidon ja huolenpidon toimintayksiköiden sitovasta henkilöstömitoituksesta annetaan eduskunnalle hallituksen istunnossa 6.2.2020.

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 441/2019 vp

Hallitus on eduskunnalle annettavassa hallituksen esityksessä ottanut huomioon lainsäädännön arviointineuvoston antamat suositukset. Lausuntokierrokselta tullut palaute ja lainsäädännön arviointineuvoston lausunto eivät edellyttäneet sisällöllisiä muutoksia keskeisiin ehdotuksiin, vaan niiden perusteella tehtiin muita pienempiä tarkennuksia lakiehdotukseen ja sen perusteluihin.

Iäkkäiden palvelujen uudistamisen työryhmän työaikaa on jatkettu huolellisen lainvalmistelun turvaamiseksi ja tukemiseksi, ja lainsäädännön toisen vaiheen valmistelu on meneillään.

Henkilökunnan saatavuuden turvaamista on arvioitu hallituksen esityksessä perusteellisesti. Ympäri vuorokautisen hoidon rinnalla tullaan vahvistamaan kotihoitoa varmistamalla henkilöstön riittävyys. Henkilöstön saatavuutta parannetaan ja alan houkuttelevuutta lisätään monin eri toimenpitein, kuten ennakoimalla koulutustarpeita ja hyödyntämällä erilaisia koulutuspolkuja, päivittämällä työttömänä tai muuten työstä/alalta poissa olleiden ammatillista osaamista ja rakentamalla erilaisia työllistymisreittejä sekä selvittämällä mahdollisuudet hyödyntää työperäistä maahanmuuttoa. Alan veto- ja pitovoimaa lisätään työssä kehittyminen- ja etenemismahdollisuuksia parantamalla, ottamalla käyttöön alueellisia varahenkilöstöjä, joita sekä yksityiset että julkiset palveluntuottajat voivat hyödyntää työvoiman joustotarpeisiin, ottamalla käyttöön uutta ruttiinomaista työtä vähentävää ja siten työn mielekkyyttä parantavaa teknologiaa sekä lisäämällä mahdollisuuksia omaan työhön vaikuttamiseen esimerkiksi ottamalla käyttöön itseohjautuvia tiimejä. Myös koulutuspaikkoja lisätään.

Edellä mainittuja toimenpiteitä sisältyy myös muun muassa työllisyysasteen nostoon tähtääviin ohjelmiin. Alan houkuttelevuuteen ja teknologian hyödyntämiseen liittyviä toimenpiteitä sisällytetään päivitettävänä olevaan iäkkäiden laatusuositukseen ja osin myös poikkihallinnolliseen ikäohjelmaan.

Hallitus on sitoutunut toteuttamaan hallitusohjelmaan kirjatun ympärivuorokautisen hoidon 0,7 henkilöstömitoituksen, ja antamaan asiaa koskevan esityksen ja varaamaan tarvittavat määrärahat budjettiin ja valtiontalouden kehyksiin.

Siirtymäaikana on noudatettava henkilöstömitoitusta, joka turvaa toimintayksikössä olevien iäkkäiden henkilöiden määrää ja palvelutarvetta vastaavat laadukkaat palvelut. Tämän varmistaminen on ensisijaisesti toimintayksikön tehtävä. Mitoituksen on oltava kuitenkin vähintään 0,5 työntekijää asiakasta kohti. Valvontaviranomaiset arvioivat toimintayksikön toiminnan laatua ja henkilöstömitoituksen riittävyyttä tarvittaessa valvonta- ja lupamenettelyssään. Luissa sovelletaan yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain yleissäännöstä sekä vanhuspalvelulain tarkentavia erityissäännöksiä henkilöstön riittävyydestä. Näin ollen arvioinnin lähtökohta olisi myös siirtymäaikana palvelujen sisällön, palvelutarpeen ja asiakasmäärän edellyttämä mitoitus. Siirtymäaikana henkilöstön riittävyyttä arvioitaisiin siis vastaavalla sisällöllä ja menettelyllä kuin nykyisin, kuitenkin sillä rajauksella, että mitoituksen tulisi aina olla vähintään 0,5 työntekijää asiakasta kohti. Sen osoittaminen, että toiminta täyttää kaikilta osin lainsäädännön vaatimukset, on valvottavan eli toimintayksikön velvollisuutena, kuten nykyisinkin. Yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain 10 §:n mukaan lupaan voidaan liittää asiakasturvallisuuden varmistamiseksi välttämättömiä ehtoja palvelujen määrästä, henkilöstöstä, tiloista, laitteista ja tarvikkeista sekä toimintatavoista.

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 441/2019 vp

Lupaviranomaisen arvion mukaan lupaan voidaan siis yksittäistapauksessa asettaa ehtoja, jotka voivat koskea myös henkilöstön riittävää määrää.

Henkilöstömitoituksen laskutapaa on aiempaan lainsäädäntöön nähden selkiytetty esityksessä siten, että henkilöstömitoituksessa huomioon otettavista keskeisistä tekijöistä säädettäisiin laissa. Lakiin lisättäisiin välittömän asiakastyön ja välillisen työn määritelmät. Samoin laissa todettaisiin välittömään asiakastyöhön osallistuvat henkilöt sekä edellytykset sille, milloin opiskelijat voidaan ottaa huomioon välitöntä asiakastyötä tekevinä työntekijöinä. Lisäksi säädettäisiin toimintayksikössä työvuorossa olevan asianmukaisen ja riittävän henkilöstön kokoonpanossa huomioon otettavista seikoista. Myös henkilöstömitoitusta koskevaa säännöstä tarkennettaisiin lisäämällä siihen toteutuneen henkilöstömitoituksen seuranta-ajan pituus kolme viikkoa sekä säännös siitä, että välillistä työtä ei otettaisi huomioon mitoituksessa. Henkilöstömitoituksessa työntekijöiden työpanos otettaisiin siis huomioon vain siltä osin kuin kyse on välittömästä asiakastyöstä.

Henkilöstön lisäystarpeet on hallituksen esityksessä arvioitu realistisesti eikä tarvetta tarkistamiseen siltä osin ole. Vaikutusarvioinnit, mukaan lukien taloudelliset vaikutukset, on arvioitu yhteistyössä eri tahojen kanssa eikä niistä ole valmistelun aikana ollut eriäviä näkemyksiä. Mukana ovat olleet VM, TEM, THL, Kuntaliitto ja Kuntatyönantajat.

Ikäkkäiden palvelujen uudistaminen päädyttiin jakamaan kahteen osaan, koska koko palvelujärjestelmän uudistaminen samanaikaisesti ei olisi ollut tarkoituksenmukaista. Vanhuspalveluissa ilmenneet ongelmat edellyttävät mahdollisimman nopeaa reagointia, ja jako tukee tätä toimintatapaa. Jatkovalmistelussa luonnollisesti huomioidaan tähän mennessä tehty työ ja kokonaisuutta arvioidaan koko valmistelun ajan.

Lainsäädäntöuudistuksen toinen osa on tarkoitus tuoda eduskuntaan mahdollisimman nopeasti ensimmäisen osan käsittelyn jälkeen.

Hallitusohjelmaan sisältyy väestön ikääntymiseen varautumiseen liittyvänä toimenpiteenä poik-kihallinnollisen ikäohjelman valmistelu ja käynnistäminen. Valmistelutyö tämän osalta on käynnissä. Lisäksi tullaan perustamaan vanhusasiavaltuutetun tehtävä ja toimisto tällä hallituskaudella oikeusministeriön alaisuuteen.

Resurssien lisäämisen ja lainsäädännön päivittämisen lisäksi palvelujärjestelmän sisältöjä kehitetään edelleen. Esimerkiksi kotihoidon ja omaishoidon kehittäminen toteutetaan käynnistymässä olevan Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelman yhteydessä.

Hallitusohjelmaan on kirjattu myös useita henkilöstöä koskevia toimenpiteitä, kuten henkilöstön osaamisesta ja jaksamisesta huolehtiminen, uudistuvat tavat toteuttaa palvelut, tavoitteellinen henkilöstöpolitiikka ja toimintakulttuurien integraatio. Lisäksi ohjelmaan on kirjattu, että otetaan käyttöön uusia työtapoja ja teknologiaa, varmistetaan vanhuspalvelujen hyvä johtaminen, lisätään hoiva-alan houkuttelevuutta sekä henkilökunnan saatavuutta ja osaamista. Tämän kokonaisuuden osalta valmistelu on juuri käynnistymässä.

Helsingissä 4.2.2020

Perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru